

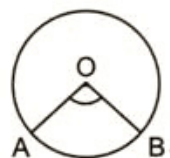
Chương III - GÓC VỚI ĐƯỜNG TRÒN

Đèn ông sao

§1. Góc ở tâm. Số đo cung

Góc AOB có quan hệ gì với cung AB ?

1. Góc ở tâm

ĐỊNH NGHĨA

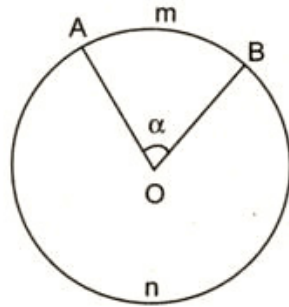
Góc có đỉnh trùng với tâm đường tròn được gọi là góc ở tâm.

- Hai cạnh của góc ở tâm cắt đường tròn tại hai điểm, do đó chia đường tròn thành hai cung. Với các góc α ($0^\circ < \alpha < 180^\circ$) thì cung nằm bên trong góc được gọi là "cung nhỏ" và cung nằm bên ngoài góc được gọi là "cung lớn".

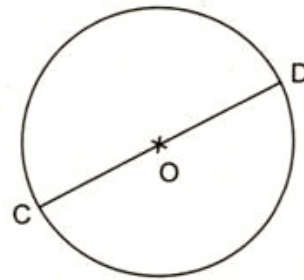
Cung AB được kí hiệu là $\widehat{AB}$. Để phân biệt hai cung có chung các mút là A và B như ở hình 1a), ta kí hiệu : $\widehat{AmB}$, $\widehat{AnB}$.

$\widehat{AmB}$ là cung nhỏ và $\widehat{AnB}$ là cung lớn.

Với $\alpha = 180^\circ$ thì mỗi cung là một nửa đường tròn (h. 1b).

a) $0^\circ < \alpha < 180^\circ$

b) $\alpha = 180^\circ$

Hình 1

• Cung nằm bên trong góc gọi là *cung bị chắn*. Ở hình 1a), $\widehat{AmB}$ là *cung bị chắn bởi góc AOB*, ta còn nói góc AOB *chắn cung nhỏ AmB*. Ở hình 1b), ta cũng nói góc bẹt COD *chắn nửa đường tròn*.

2. Số đo cung

ĐỊNH NGHĨA

- Số đo của cung nhỏ bằng số đo của góc ở tâm chắn cung đó.
- Số đo của cung lớn bằng hiệu giữa 360° và số đo của cung nhỏ (có chung hai mút với cung lớn).
- Số đo của nửa đường tròn bằng 180° .

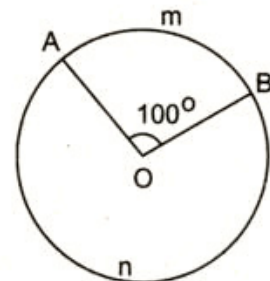
Số đo của cung AB được kí hiệu là số $\widehat{AB}$.

Ví dụ. Ở hình 2, cung nhỏ AmB có số đo là 100° , cung lớn AnB có số đo là

$$\text{sđ } \widehat{AnB} = 360^\circ - 100^\circ = 260^\circ.$$

➤ Chú ý

- Cung nhỏ có số đo nhỏ hơn 180° ;
- Cung lớn có số đo lớn hơn 180° ;
- Khi hai mút của cung trùng nhau, ta có "cung không" với số đo 0° và cung cả đường tròn có số đo 360° .

Hình 2

3. So sánh hai cung

Ta chỉ so sánh hai cung trong một đường tròn hay trong hai đường tròn bằng nhau. Khi đó :

- Hai cung được gọi là bằng nhau nếu chúng có số đo bằng nhau ;
- Trong hai cung, cung nào có số đo lớn hơn được gọi là cung lớn hơn.

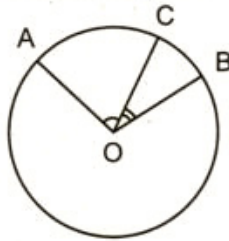
Hai cung AB và CD bằng nhau được kí hiệu là $\widehat{AB} = \widehat{CD}$.

Cung EF nhỏ hơn cung GH được kí hiệu là $\widehat{EF} < \widehat{GH}$. Trong trường hợp này ta cũng nói cung GH lớn hơn cung EF và kí hiệu là $\widehat{GH} > \widehat{EF}$.

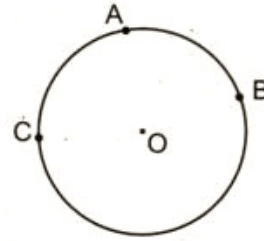
?1 Hãy vẽ một đường tròn rồi vẽ hai cung bằng nhau.

4. Khi nào thì $sđ\widehat{AB} = sđ\widehat{AC} + sđ\widehat{CB}$?

Cho C là một điểm nằm trên cung AB, khi đó ta nói : điểm C chia cung AB thành hai cung AC và CB.

Hình 3. Điểm C nằm trên cung nhỏ AB

Hình 4. Điểm C nằm trên cung lớn AB

ĐỊNH LÝ

Nếu C là một điểm nằm trên cung AB thì :

$$sđ\widehat{AB} = sđ\widehat{AC} + sđ\widehat{CB}.$$

?2 Hãy chứng minh đẳng thức $sđ\widehat{AB} = sđ\widehat{AC} + sđ\widehat{CB}$ trong trường hợp điểm C nằm trên cung nhỏ AB (h. 3).

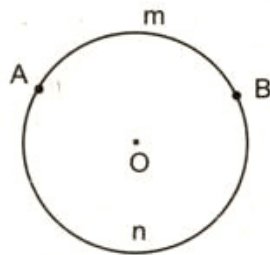
Gợi ý : Chuyển số đo cung sang số đo của góc ở tâm chắn cung đó.

Bài tập

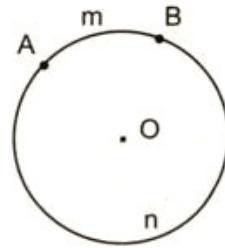
1. Kim giờ và kim phút của đồng hồ tạo thành một góc ở tâm có số đo là bao nhiêu độ vào những thời điểm sau :

- a) 3 giờ ;   b) 5 giờ ;   c) 6 giờ ;   d) 12 giờ ;   e) 20 giờ ?

- Cho hai đường thẳng xy và st cắt nhau tại O , trong các góc tạo thành có góc 40° . Vẽ một đường tròn tâm O . Tính số đo của các góc ở tâm xác định bởi hai trong bốn tia gốc O .
- Trên các hình 5, 6, hãy dùng dụng cụ đo góc để tìm số đo cung AmB . Từ đó, tính số đo cung AnB tương ứng.

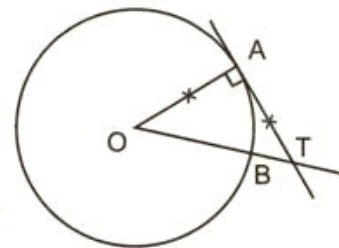
Hình 5

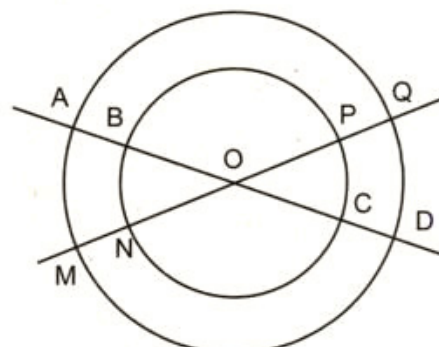
Hình 6

Luyện tập

- Xem hình 7. Tính số đo của góc ở tâm AOB và số đo cung lớn AB .
- Hai tiếp tuyến của đường tròn (O) tại A và B cắt nhau tại M . Biết $\widehat{AMB} = 35^\circ$.
  - Tính số đo của góc ở tâm tạo bởi hai bán kính OA, OB .
  - Tính số đo mỗi cung AB (cung lớn và cung nhỏ).
- Cho tam giác đều ABC . Gọi O là tâm của đường tròn đi qua ba đỉnh A, B, C .
  - Tính số đo các góc ở tâm tạo bởi hai trong ba bán kính OA, OB, OC .
  - Tính số đo các cung tạo bởi hai trong ba điểm A, B, C .
- Cho hai đường tròn cùng tâm O với bán kính khác nhau. Hai đường thẳng đi qua O cắt hai đường tròn đó tại các điểm A, B, C, D, M, N, P, Q (h. 8).

Hình 7

Hình 8

- a) Em có nhận xét gì về số đo của các cung nhỏ AM, CP, BN, DQ ?
- b) Hãy nêu tên các cung nhỏ bằng nhau.
- c) Hãy nêu tên hai cung lớn bằng nhau.
8. Mỗi khẳng định sau đây đúng hay sai ? Vì sao ?
- a) Hai cung bằng nhau thì có số đo bằng nhau.
- b) Hai cung có số đo bằng nhau thì bằng nhau.
- c) Trong hai cung, cung nào có số đo lớn hơn là cung lớn hơn.
- d) Trong hai cung trên một đường tròn, cung nào có số đo nhỏ hơn thì nhỏ hơn.
9. Trên đường tròn tâm O lấy ba điểm A, B, C sao cho $\widehat{AOB} = 100^\circ$, $sđ\widehat{AC} = 45^\circ$. Tính số đo của cung nhỏ BC và cung lớn BC. (Xét cả hai trường hợp : điểm C nằm trên cung nhỏ AB, điểm C nằm trên cung lớn AB).